

Ministr Výborný navrhuje vykostit i zelené zemědělské dotace. Šlo by o plýtvání veřejnými prostředky.

16.5.2024 - | Hnutí DUHA

Ministr Výborný navrhuje vykostit i zelené zemědělské dotace. Šlo by o plýtvání veřejnými prostředky.

Společná tisková zpráva Hnutí DUHA, České společnosti ornitologické a WWF v Česku

Ministr Výborný navrhuje vykostit i zelené zemědělské dotace. Šlo by o plýtvání veřejnými prostředky.

Ministerstvo zemědělství přišlo s radikálním návrhem oslabit podmínky stávajících dobrovolných dotací tzv. ekoplateb. 18 miliard korun veřejných dotací pro zemědělce mělo do roku 2027 sloužit k udržitelnějšímu hospodaření ve vztahu k půdě a krajině. Podle návrhu by ale mohly mít nakonec menší environmentální přínos než podmínky v období Společné zemědělské politiky za předchozí vlády. Hrozí, že většina peněz bude zemědělcům rozdána bez významnějšího zlepšení stavu krajiny, což by měla být hlavní podmínka těchto dotací. Ministerstvo kromě jiného rezignuje i na podmínku střídání plodin na jednom poli.

Krok následuje rychle poté, co Evropský parlament a Rada v důsledku zemědělských protestů schválily oslabení základních environmentálních dotačních podmínek, tzv. DZES (Dobry zemědělský a environmentální stav). [1] Návrh ministra Výborného využívá oslabení naplno, ale jde zároveň mnohem dále a útočí i na speciální ekologické tituly, tzv. ekoschémat.

Největší škody utrpí tzv. celofaremní ekoplatba, která zaujímá 94 % rozpočtu ekoschémat (téměř 6 mld. Kč ročně). Její hlavní podmínka pro ornou půdu, vyčlenění části ploch na podporu přírody a mimoprodukčních funkcí, by byla oslabena pod úroveň předchozího období SZP a v důsledku by oproti roku 2023 vedla ke ztrátě desítek hektarů takových ploch. [2] Zároveň by byla bez náhrady odstraněna podmínka tzv. diverzifikace neboli pěstování více než jedné plodiny na větších farmách. Z dalších dvou podmínek se jedna týká jen necelé desetiny žadatelů (ochranné pásy okolo vodních toků) a přínos druhé je zatím nevyhodnocený (hospodaření s organickou hmotou). Finanční odměna pro zemědělce by však zůstala podle ministerstva i po radikálním seškrtání podmínek stejná.

Nejasná je také budoucnost rozpočtu na tzv. prémiovou ekoplatbu, která by přitom jako jediná zemědělce odměňovala za vytváření prospěšných liniových kvetoucích pásů a krajinných prvků (např. meze, remízky, mokřady) v krajině. [3] Místo toho má být navýšena sazba na teprve nedávno schválenou ekoplatbu na hospodaření s dusíkem a fosforem, kterou přitom kritizovaly i Asociace soukromého zemědělství nebo organizace ekologických zemědělců PRO-BIO, protože peníze půjdou s nejasným přínosem zejména konvenčním velkopodnikům.

Ministerstvo také navrhuje umožnit zemědělcům místo dodržování alespoň základního střídání plodin v rámci osevního postupu plnit základní podmínku DZES 7 jen výše zmíněnou diverzifikací.

Podklad ministerstva je určený pro jednání pracovní skupiny Monitorovacího výboru SZP na 27. května a poté pro jednání Monitorovacího výboru 18. června. Změny musí nakonec schválit ale také vláda.

Již evropský návrh na oslabení základních podmínek odmítli vědci, ekologické organizace i některé zemědělské organizace. [4] Je tak šokující, že ministr Výborný přichází s ještě mnohem výraznějším zásahem do ekologických ambic. Přitom je zřejmé, že problémy zemědělců osekání podmínek nevyřeší, ba naopak v dlouhodobém horizontu zhorší, protože zvýší zranitelnost zemědělské krajiny vůči klimatickým extrémům.

Martin Rexa, koordinátor zemědělské kampaně Tohle Žeru Hnutí DUHA, řekl:

„Nevěříme svým očím. Od této vlády jsme skutečně nečekali, že bude usilovat o nastavení ekologických podmínek horších než vláda předchozí, vůči které se právě v oblasti zemědělství výrazně vymezovala. Zdá se, že ministr Výborný zcela rezignoval na potřeby krajiny a rozhodl se peníze na její adaptaci vyplýtvat, místo aby jimi podpořil zodpovědné zemědělce. Mohl by hledat přijatelnější nastavení podmínek pro zemědělce při zachování jasného environmentálního přínosu. Místo toho navrhuje opatření prostě škrtnout nebo významně oslabit.“

Václav Zámečník, zemědělský specialista České společnosti ornitologické, řekl:

„Stávající návrh ministerstva zemědělství tolik potřebné oživení zemědělské krajiny nepřinese. Hlavním smyslem ekoplateb je přitom právě zlepšení fungování krajiny a to včetně posílení biodiverzity, jejíž propad se zatím nedaří zastavit. Věříme, že se ve spolupráci státní správy, nevládních organizací a akademické obce podaří najít takový návrh, který tolik potřebnou změnu krajiny přinese.“

Alžběta Procházková, zemědělská expertka WWF v Česku, řekla: „Hledání efektivních řešení pro zemědělskou krajinu je dlouhodobý a náročný proces. Ministerstvo zemědělství má stavět základní rámec pro dlouhodobou udržitelnou produkci. Pokud se nastavení podmínek mění ode zdi ke zdi, v odpovědných zemědělcích to nutně musí vytvářet pocit, že jejich úsilí je marné, že ministerstvo jejich snahu hází přes palubu. Místo tolik potřebné motivace tak tyto kroky přinášejí naprostou demotivaci.“

Kontakty:

Martin Rexa, koordinátor zemědělské kampaně Hnutí DUHA, 775 894 642,
martin.rexa@hnutiduha.cz

Václav Zámečník, zemědělský specialista České společnosti ornitologické, 776 368 360,
zamecnik@birdlife.cz

Alžběta Procházková, zemědělská expertka WWF v Česku, 775 147 742, aprochazkova@wwfcee.org

Poznámky:

[1]
<https://hnutiduha.cz/aktualne/europoslanci-europoslankyne-zatloukli-dalsi-hrebik-do-rakve-pace-o-pri-rodu-pudu-v>

[2] V rámci celofaremní ekoplatby museli v roce 2023 zemědělci vyčlenit a) buď 8 % z nichž 3 % musely být tzv. skutečně neprodukční plochy (krajinné prvky, úhory, ochranné pásy), nebo b) 5 % skutečně neprodukčních ploch. I díky tomu v Česku v roce 2023 vzniklo minimálně 90 tisíc hektarů ploch, které podpořily biodiverzitu a adaptaci krajiny na klimatické extrémy.

V roce 2024 byla schválena výjimka, dle které musí zemědělci vyčlenit jen 5 % neprodukčních ploch včetně produkčních plodin vázajících dusík a meziplochin (ty se navíc počítají trojnásobně oproti dřívějšímu). Tuto výjimku chce ministr prosadit po zbytek období SZP. Podmínka je však slabší než tzv. Ozelenění (Greening) v předchozím období SZP, kterou museli zemědělci plnit povinně. Přitom

např. studie Evropského účetního dvora ukázala, že opatření je neúčinné a nevede ke změně běžné praxe. <https://www.eca.europa.eu/en/publications?did=44179>

[3] Prémiová ekoplatba motivuje zemědělce k vyčlenění 7 % skutečně neproduktivních ploch, z nichž 2 % musí být liniového a květnatého charakteru.

[4] S návrhem nesouhlasilo přes 180 českých vědců a 21 nevládních organizací, kteří v otevřeném dopise vyzvali ministra Výborného, aby tyto úpravy SZP odmítl.

https://drive.google.com/file/d/1sqtOCTcIyeM_obLRPs7GTy8pWQzfw8vN/view?usp=sharing

Návrh v dopise předsedkyně Evropské komise Ursule von der Leyen odmítli také menší zemědělci z evropského hnutí Via Campesina a ekologičtí zemědělci z federace IFOAM. Ve společném dopise napsali, že návrh “pouze prohloubí nespokojenost v zemědělské komunitě, protože nepodporuje zemědělce ve zvyšování jejich odolnosti ani neřeší skutečné problémy, s nimiž se zemědělci potýkají” [přeloženo].

https://www.eurovia.org/wp-content/uploads/2024/04/Letter_ECVC_IFOAMEU_CAP-simplification-ules_finalv.pdf

<https://hnutiduha.cz/aktualne/ministr-vyborny-navrhuje-vykostit-i-zelene-zemedelske-dotace-slo-o-plytvani-verejnymi>